

HET PROCES

Franz Kafka

Calbona Uitgeverij, Rotterdam

Vertaling vanuit het Engels door A.J. Mol

ISBN: 978-94-92228-65-9

Inhoud:

1. Arrestatie - Gesprek met mevrouw Grubach en juffrouw Bürstner	6
2. Het Eerste Kruisverhoor	39
3. In de lege rechtszaal – de student – het kantoor	58
4. De vriendin van juffrouw Bürstner	85
5. De zweepman	94
6. De oom van K. – Leni	102
7. Advocaat – Fabrikant – Schilder	126
8. De zakenman – Het ontslag van de advocaat	183
9. In de Kathedraal	217
10. Het einde	243

1. Arrestatie - Gesprek met mevrouw Grubach en juffrouw Bürstner

Iemand moest leugens hebben verteld over Josef K., hij wist dat hij niets verkeerd had gedaan toen hij op een morgen werd gearresteerd. Iedere dag om acht uur bracht de huishoudster van mevrouw Grubach hem zijn ontbijt. Mevrouw Grubach was zijn hospita, maar vandaag kwam ze niet. Dat was nooit eerder gebeurd. K. wachtte nog even en keek vanaf zijn kussen door het raam naar de oude vrouw die tegenover hem woonde en hem vaak nieuwsgierig aankeek. Hij was ongerust en had ook honger, toen er uiteindelijk werd aangebeld.

Even later Er werd er op zijn slaapkamerdeur geklopt, en direct daarna ging de deur open en stapte er een man naar binnen. Hij had die man nooit eerder hier in huis gezien. Hij was slank, doch stevig gebouwd en zijn zwarte kleding zat als gegoten om zijn lichaam. K. keek verbaasd naar de vele vouwen en zakken, gespen en knopen en de riem aan zijn kledij. Dit gaf de indruk dat het efficiënt was, maar het was verre van waarvoor?

‘Wie bent u?’ vroeg K, terwijl hij half rechtop in bed zat.

De man negeerde echter zijn vraag, alsof zijn komst gewoonweg moest worden geaccepteerd en antwoordde alleen maar: ‘Uw rang?’

‘Anna zou mij ontbijt hebben moeten brengen,’ zei K. Hij probeerde erachter te komen wie die man eigenlijk was. Eerst door hem zwijgend te observeren en daarover na te denken, maar de man bleef daarvoor niet lang genoeg staan. In plaats daarvan liep hij naar de deur en opende die tot op een kier.

Tegen iemand die achter de deur stond, zei hij: ‘Hij wil dat Anna hem zijn ontbijt brengt.’

Er weerklonk gedempt gelach vanachter de deur. Het was niet duidelijk of er een of meerdere mensen lachten.

De vreemdeling keek hem weer aan en zei, alsof hij zijn rapport opstelde: 'Dat is niet mogelijk...'

'Dat zou dan de eerste keer zijn dat ik mijn ontbijt niet krijg,' zei K., terwijl hij uit zijn bed sprong en snel zijn broek aantrok. 'Ik wil zien wie er nog meer bij u is en waarom mevrouw Grubach het toeliet dat ik op deze wijze werd gestoord.'

Het drong opeens tot hem door dat hij dit niet hardop had moeten zeggen en dat hij tot op het zekere begreep, dat de man een iemand was die gezag vertegenwoordigde, maar dat vond hij op dit moment niet belangrijk.

'U kunt beter blijven waar u bent,' zei vreemdeling.

'Ik blijf hier niet en ik zeg verder ook niets voordat we aan elkaar zijn voorgesteld.'

'Ik zei dat voor uw eigen bestwil,' zei de vreemdeling en opende de deur nu helemaal, zonder dat hij daar toestemming voor had gekregen. K. stapte langzamer de kamer binnen dan zijn bedoeling was. Hij keek om zich heen en zag direct dat de kamer er hetzelfde uitzag als de avond ervoor. Het was de woonkamer van mevrouw Grubach, overvol met meubels, tafelkleden, porselein en foto's. Misschien was er vandaag iets meer ruimte dan gewoonlijk, maar als dat zo was, dan viel dat niet direct op. Wat wel opviel was de aanwezigheid van een man die bij het open raam zat. Hij las in een boek, maar stopte nu met lezen en keek naar hem.

'U had beter in uw slaapkamer kunnen blijven. Heeft Franz u dat niet gezegd?'

'Wat wilt u van mij?' zei K., terwijl hij naar de man bij het raam keek en dan weer naar de man achter zich. De man die ze Franz noemden en voor de kamerdeur bleef staan.

Door het open raam zag hij in het huis aan de overkant van de straat weer de oude vrouw. Ze zat nu dicht bij het raam, zodat ze alles goed in de gaten kon houden. Ze keek zo onderzoekend naar hen, dat hij zich afvroeg of ze misschien seniel was.

‘Ik wil mevrouw Grubach...’ zei K, en hij maakte daarbij een beweging alsof hij weg wilde gaan van die twee mannen.

‘Nee,’ zei de man bij het raam.

Hij gooide zijn boek op de koffietafel en stond op.

‘U kunt niet weggaan, want u staat onder arrest.’

‘Daar lijkt het wel op ja,’ zei K. ‘En waarom ben ik gearresteerd?’

‘Dat is iets waar we geen mededeling over kunnen doen. Ga terug naar uw kamer en wacht daar! Berichten over uw vervolging zijn onderweg en u wordt van alles op de hoogte gebracht als het zover is. Het hoort niet bij mijn werk om zo meegaand tegen u te zijn, maar ik hoop dat iemand dat te weten krijgt, behalve Franz. Hij is ook te meegaand tegen u geweest en dat is niet volgens de regels. Als u zoveel geluk blijft houden, als dat u met uw arrestatie had, dan kunt u erop rekenen dat het goed met u afloopt.’

K. wilde gaan zitten, maar zag dat er geen andere stoel meer in de kamer stond om op te zitten.

‘U krijgt de kans om zelf te ervaren hoe waar dit allemaal is,’ zei Franz en beide mannen liepen naar hem toe. Zij waren aanzienlijk groter dan hij, vooral de tweede man die hij ontmoette en die hem nu constant op zijn schouder sloeg.

De mannen voelden aan zijn nachthemd en zeiden dat hij er nu een van mindere kwaliteit moest dragen. Ze zouden zijn nachthemd bewaren, samen met zijn ondergoed en ze zouden hem dit alles teruggeven als zijn arrestatie ongegrond bleek te zijn.

‘Het is beter voor u als u ons deze dingen geeft, dan ze op te slaan in onze opslagruimte. Zaken die daar terecht komen hebben de neiging

om zoek te raken. Bovendien worden er na een bepaalde tijd goederen uit de opslagruimte verkocht. Zaken als die van u kunnen lang duren, vooral de laatste tijd is dat het geval. Ze geven u het geld dat ze door verkoop verkrijgen, maar dat is niet veel. Dat komt niet zozeer door een lage verkoopprijs, maar omdat ze er geld van achterhouden en na een jaar zijn dergelijke spullen bijna niets meer waard.'

K. schonk nauwelijks aandacht aan wat er werd gezegd. Hij was niet echt geïnteresseerd in dingen die hij bezat of wie er besliste wat er met zijn spullen zou gebeuren. Hij vond het belangrijker om te weten te komen wat er met hem ging gebeuren, maar hij kon niet helder denken, zolang deze mensen hier waren.

De politiemann die bij het raam zat, keek vriendelijk naar hem en kwam hem tegemoet, maar toen K. beter naar hem keek, zag hij zijn uitgedroogde hoekige gezicht en dat paste niet bij diens gezette lichaam.

Terwijl hij sprak, keek hij langs hem heen, alsof hij alleen een verstandhouding had met de andere politiemann.

Wat voor mensen waren dit? Waar hadden ze het over? Bij welk bureau behoorden ze? K. woonde tenslotte in een vrij land, waar vrede heerste. Waar de wetgeving fatsoenlijk was en werd gehandhaafd. Wie had het lef om hem lastig te vallen in zijn eigen huis? Hij had altijd de neiging om het leven niet al te zwaar op te vatten. Hij maakte zich geen zorgen over de toekomst en loste gewoon de problemen op als ze op zijn pad kwamen, ook al waren ze bedreigend. Nu scheen dat echter de verkeerde aanpak te zijn.

Hij zou dit op kunnen vatten als een grap, een geweldige grap die om onbekende reden door zijn collega's van de bank in scene was gezet. Misschien was het omdat hij vandaag jarig was? Hij werd deze dag immers dertig. Dat is natuurlijk best mogelijk. Misschien moest hij gewoon lachen in het gezicht van de zogenaamde politiemannen, alsof hij ze doorhad en dan zouden zij ook gaan lachen, omdat ze begrepen dat

hij ze doorhad. Misschien waren zij gewoon handelslieden, zo zagen ze er wel uit. Hij was echter niet van plan, al sinds hij de man die Franz werd genoemd had gezien, om zich door deze mensen te laten intimideren.

Hij liep het risico dat later mensen zouden zeggen dat hij het niet doorhad, dat dit een grap was. Het was niet zijn gewoonte om van ervaring te leren. Er waren in het verleden ook wel enkele onbelangrijke zaken geweest, waarin hij anders dan zijn voorzichtige vrienden, had gehandeld. Hij had in die gevallen zonder erover na te denken gehandeld en de gevolgen daarvan ondervonden. Hij zou er wel voor zorgen dat dit niet meer zou gebeuren, niet deze keer in ieder geval. Als zij, toneel speelden, zou hij gewoon meedoen. Hij had de tijd nog.

‘Sta mij toe!’ zei hij en snelde tussen de twee politiemannen door naar de slaapkamer.

‘Erg verstandig van hem,’ hoorde hij ze achter zich zeggen. Toen hij in zijn kamer was, trok hij snel een van de laden van zijn bureau open. Alles lag daar nog keurig geordend in, maar tot zijn grote irritatie, kon hij de documenten niet vinden waarmee hij zich kon identificeren. Hij vond uiteindelijk zijn fietsvergunning en wilde daarmee terug gaan naar de politiemannen. Dit leek hem niet voldoende en hij zocht verder tot hij zijn geboortebewijs vond. Net toen hij weer terug wilde gaan, ging de deur van een andere kant van zijn kamer open en kwam mevrouw Grubach zijn kamer binnen.

Hij zag haar maar even, want zodra ze zag dat hij het was, werd ze duidelijk in verlegenheid gebracht, vroeg om vergeving en verdween weer, de deur zachtjes achter zich sluitend.

‘Kom toch binnen,’ had K. kunnen zeggen. Hij stond echter in de kamer met zijn papieren in zijn hand en keek nog steeds naar de deur, die niet meer werd geopend.

Hij bleef zo staan, totdat hij opschrok door de schreeuw van de poli-

tieman die bij het raam zat.

Weer terug in de woonkamer zag hij dat die nu aan het kleine tafeltjes zat bij het raam en daar zijn ontbijt verorberde.

‘Waarom kwam ze niet binnen?’ vroeg hij.

‘Dat mag ze niet,’ zei de politiemann, terwijl hij een met boter besmeerd stuk brood in de honingpot doopte. ‘U staat toch onder arrest, en wij beantwoorden trouwens zulke vragen niet.’

‘U moet die vragen beantwoorden’ zei K. ‘Hier zijn de papieren waarmee ik me kan identificeren, nu wil ik jullie papieren zien en zeker mijn arrestatiebevel.’

‘Oh, mijn God!’ zei de politiemann. ‘U verkeert in een positie waarin het niet geoorloofd is om bevelen te geven, vindt u niet? Het zal het er niet beter op worden als u ons tegen u krijgt. Weet u, wij zijn waarschijnlijk meer aan uw kant dan aan de kant van de andere partij’

‘Daar heeft hij gelijk in, geloof maar dat het waar is,’ zei Franz met een kop koffie in zijn hand. Hij dronk er niet van, maar keek naar K. met een blik waaruit bleek dat het menens was.

K. wilde ze zijn papieren laten zien en zei: ‘Hier zijn de documenten waarmee ik me kan identificeren.’

‘En wat wilt u dat we daar mee doen?’ vroeg de grote politiemann luid.

‘De manier waarop u zich gedraagt is erger als die van een kind. Wat wilt u daarmee bereiken? Denkt u nu werkelijk dat die smerige aanklacht tegen u wordt ingetrokken door er alleen te praten over uw ID en de arrestatiebevelen? Wij zijn agenten, laag in rang, die nauwelijks weten hoe een ID-kaart eruit ziet. Alles wat we hoeven te doen is u in de gaten te houden en wel tien uur per dag, daar worden we voor betaald. Dat is alles wat we zijn. U moet begrijpen dat we er zeker van zijn dat de hoge ambtenaren voor wie we werken kunnen uitzoeken wat voor soort person het is die ze gaan arresteren. Ze moeten weten wat de aanklacht is voordat ze een arrestatiebevel geven.

Er worden daar geen fouten gemaakt. Ik ken alleen de lagere autoriteiten en die zijn er niet op uit om zomaar naar iemand te zoeken die ze schuldig kunnen bevinden. Alleen als iemand ernstig verdacht wordt van een misdrijf, trekt dat hun aandacht. Zo staat het in de wet en dan sturen ze ons erop uit. Zo werkt dat. Waarom denkt u dat hier sprake is van een misverstand?’

‘Ik ken deze wet niet,’ zei K.

‘Des te erger voor u dan,’ zei de politieman.

‘Waarschijnlijk bestaat die alleen in jullie hoofden,’ zei K. Hij wilde een manier vinden om te begrijpen hoe deze agenten dachten. Hij wilde ze op andere gedachten brengen of hun denkwijze te leren begrijpen. Dat zou in zijn voordeel zijn.

Maar de politieman zei minachtend: ‘U zult er wel achter komen als het zover is.’

Franz mengde zich in het gesprek en zei: ‘Zie het zo Willem, hij geeft toe dat hij de wet niet kent en tegelijkertijd houdt hij vol dat hij onschuldig is.’

K. vond het zinloos om nog met ze te praten. Hij dacht: moet ik echt zo doorgaan en nog verder verward raken door deze gesprekken. Dit zijn lage ambtenaren, dat hebben ze zelf toegegeven. Ze spreken over zaken waar ze geen flauw benul van hebben. Alleen door hun domheid zijn ze er zeker van dat de zaak zo in elkaar zit. Verder denken kunnen ze niet. Ik moet gewoon een gesprek hebben met iemand van mijn niveau, dat zal de zaak duidelijker maken. Ik kom dan meer te weten dan door die lange gesprekken met die twee hier.

Hij liep enkele keren op en neer in de vrije ruimte van de woonkamer. In het huis tegenover hem zag hij weer de oude vrouw. Er zat nu een man naast haar die nog ouder was dan zij en zij had een arm om hem heen geslagen.

K. wilde een einde maken aan deze farce.